

Hemelrijk

Thé Lau

Hemelrijk

Lebowski Publishers, Amsterdam 2014

Eerste druk: februari 2004
Tweede druk: maart 2004
Derde druk: juni 2014

© Thé Lau, 2004/2014
© Lebowski Publishers, Amsterdam 2014
Omslagontwerp: Dog and Pony
Foto omslag: © Cees Noort
Typografie: Perfect Service, Schoonhoven

ISBN 978 90 488 2141 9
ISBN 978 90 488 2142 6 (e-book)
NUR 301

www.lebowskipublishers.nl

Lebowski Publishers is een imprint van Dutch Media Books bv

voor Max en Oscar

1911 9

Dag 1

Een boodschapper 13
Huize Hemelrijk 15
Een vis op het droge 23
Schip met zure appelen 27
Met gesloten ogen 31
De dagje aan de strand 32
Een echte winkel 37
Namiddag 46
Naar de hotel 52
Nul negen 55
1947 58
Laura 61

Dag 2

Een kwestie van perspectief 73
De kat 75
Een grafje 77
De trein 82
De jager 85
Hester Vegter 97
De krant 100
Horvath (1) 102
Bureaucratie 105
Mevrouw 109
Vooravond, avond 113
Ventje 117
Ik help je wel 125

Dag 3

- Don Hemelrijk 131
- Een zwarte kerst 137
- Rebecca 141
- Het duel (I) 149
- Een brak zootje 155
- Horvath (II) 159
- De sigarenwinkel 162
- Het duel (II) 165
- Het portret 175
- Je bent niet goed bij je hoofd 177
- Geen vagevuur 180
- De terugreis 183

Gouden regen 187

De jonge meneer Vegter werkt in zijn tuin. Nu ja, wérkt... Op het doek penseelt hij de rozenstruiken, die hij met eigen handen heeft geplant. Af en toe kijkt hij trots naar de vrucht van zijn arbeid. Overigens zijn dat de struiken zelf, het schilderij in mindere mate. Hij is geen begenadigd schilder, maar de tuin – vandaag zon-
overgoten – is een wonder in dit polderland. De blaadjes glanzen in het licht. Heel het immense terrein is ontgonnen en benut. De moestuin met zijn bessenstruiken, aardbeienveldjes en tomatenplanten... De winterpenen, die later dit jaar op tafel zullen verschijnen, hebben een zoete smaak die je zelden aantreft. Maar op dit moment is het vooral de schoonheid die hij poogt te treffen. Het is onbegonnen maar aangenaam werk.

Dan hoort hij de stem van Maaïke, zijn vrouw, die hem uit de verte toeroept dat het theetijd is. Niet voor het eerst besluit hij de oproep te negeren. Niettemin is zijn concentratie verstoord, en daarmee het plezier verdwenen. Hij herziet dus zijn besluit, maakt de kwasten schoon, legt het doek op het pad, vouwt de ezel op, gooit zijn sigaar tussen de struiken, sluit de tubes, ruimt in het algemeen de boel op en gaat met tegenzin op weg naar het huis. De tegenzin, dat geeft hij stilzwijgend toe, geldt zijn vrouw. Die daar niets aan kan doen.

Ze is in alle opzichten een voorbeeldige vrouw, maar... er ontbreekt iets, denkt de jonge meneer Vegter.

Het is het begin van de twintigste eeuw, en over ontbrekende

elementen in een gezinsleven wordt – naar men later zal menen – weinig nagedacht, en nog minder gesproken.

Op zijn tocht naar het huis hoort hij opeens de baby huilen, boven het geluid van zoemende bijen en de ruisende wind uit. Onwillekeurig haalt hij zijn horloge uit zijn vestzak en kijkt op de wijzerplaat – onnodig, hij wéét immers dat het theetijd is.

Hester heeft honger.

Hij houdt een moment stil en kijkt omhoog, naar een vrijwel wolkeloze Hollandse hemel in de maand mei van het jaar negentienhonderdenelf.

Moge Hester altijd dit zien, liever dan het onbeïlspellende donker van het onweer, denkt hij met een plechtigheid die hem normaal vreemd is. Hij kijkt met trots naar het huis, de kroon op zijn werk. Maar te midden van alle vredige beelden en geluiden denkt hij op dat moment ook aan de dood.

Dag 1

EEN BOODSCHAPPER

Hete vonken ontsnappen uit vrijwel niets en vormen zich, andere vonken verzamelend, tot kleine straaltjes licht, die meer vonken verzamelen en in onwaarneembaar korte tijd nog meer licht aantrekken en zich opwerken tot schitterende lichten, vlamme bliksems. Een van de vele van deze schichten, die met een bijna oneindig lijkende snelheid in alle richtingen bijna oneindige reizen moeten maken, door ruimte en tijd, ben ik.

Ik reis als een dolle, alsof de duivel me op de hielen zit, en wie weet, misschien is dat ook zo, dat de duivel me op de hielen zit en dat de Heer me slechts beperkt bescherming biedt. Op mijn weg verzamel ik in wervelende nevels hete vlammen, die ik moet koesteren en bewaren, voor wanneer ik door de ijsskoude donkere ruimtewoestijnen verder moet reizen, door verre sterren gadeslagen. Want de brandstof, dat is waar alles om draait. Zonder brandstof kan niets bewegen. En zo verzamel ik voedsel waar ik kan, op elke pleisterplaats langs de weg die ik moet afleggen. Urenlang kan ik rechtuit gaan, dan moet ik me krommen, omdat een ster, een planeet, mijn baan voor een moment verspert. Onderweg kwispel ik wormkanalen binnen, mijn gevolg achter me, om het tempo van de reis te verhogen tot boven de lichtsnelheid. Ik laat me er bijna orgastisch weer uitslingeren en ben jaren verder.

Zo'n tachtig jaar, het is maar van welke kant je het bekijkt, heb ik nodig. Ik raas door een onregelmatig fonkelende juwelenketting

van kleine sterren, rakelings langs een planeet waarvan de oceanen bevolkt zijn met veelkoppige monsters, die van tijd tot tijd hoog boven de dampkring uitrijzen, met hun koppen schudden en naar alles happen wat beweegt.

Ik schiet omhoog. Deeltjes tolleren in mijn spoor om andere deeltjes heen, of om elkaar, of om zichzelf, soms lost een klein of groot aantal deeltjes op om in een zware, zwarte materie te verdwijnen. Gevreesde donkere materie. Altijd op mijn lange reis door de ruimte trekt een anarchistische duistere macht aan mijn lichtstaart. Ik ben een in het met sterren bespikkeld duister voortrazende schicht, die één enkel doel heeft. Een jobstijding moet ik overbrengen, aan een persoon die mijn doodskus waarschijnlijk niet eens zal opmerken.

Beulswerk is het, niets meer en niets minder. Maar dat doet er niet toe. Ik ben te allen tijde ook boodschapper, een plichtsgetrouwe, stipte soldaat, die wordt geacht te doen en niet na te denken, die verschijnt als hij moet verschijnen en verdwijnt als hij moet verdwijnen.

HUIZE HEMELRIJK

Joris loopt over het door onkruid overwoekerde pad naar de voordeur van wat ooit een statige boerderij is geweest. Het huis lijkt in weinig op de andere huizen in de buurt, zoals de bewoners in weinig lijken op hun burens. Waar die in eenvormige huizen (twee onder één kap) wonen en zelf in zekere zin ‘eenvormig’ genoemd zouden kunnen worden – ze zouden dat, wars van pretentie als ze zijn, niet beledigend opvatten – is de vorm van de boerderij grillig, zoals de bewoners zelf, de heer en mevrouw Hemelrijk. Casper en Hester, hoogbejaard.

Het huis had er in zijn oorspronkelijke vorm al sinds mensengeugenis gestaan. De geschiedenis, nu door vrijwel iedereen vergeten, vertelt dat de vader van de oude vrouw het huis en vooral het enorme terrein eromheen had gekocht op een moment waarop de grondprijzen laag waren. Hij had de handen uit de mouwen gestoken en zijn dromen verwezenlijkt. Hij was een energiek man geweest, had de oude vrouw verteld – ze was zeer op hem gesteld, minder op haar moeder. Dat maakte Joris uit haar woorden op, maar hij was omzichtig in het contact met haar. Hester Hemelrijk was een wat eenkennige vrouw.

Van het terrein had Vegter destijds een paradijs gemaakt. De sporen kon je met enige fantasie nog zien. Er waren paden geweest tussen rijen rozenstruiken, aardbeienveldjes, bessenstruiken, achter het huis de perenboom en de appelboom, die nog altijd vruchten droegen, zij het dat ze onbewerkt niet eetbaar waren. Dat het een

paradijs was geweest had Joris in het dorp gehoord van een oude man, in het café, die wel eens in de tuin had gewerkt – ‘Een lustoord, toen meneer Vegter nog leefde. Een waar paradijs.’

Vegter bouwde een paar huizen aan de rand van zijn paradijs, en op het verste eind van het terrein twee tennisbanen, die ’s winters als ijsbaan dienstdeden.

Altijd was hij bezig. Met de tuin en met het huis, maar meestal met de tuin. Het onderhuis had hij vanbinnen betegeld – tot borsthoogte toonden alle benedenvertrekken bijbelse en landelijke taferelen, in blauw op wit. Hij had naar verluidt oude, soms incomplete partijen tegels opgekocht – vissers op een meer, een zeemeermin, even verderop Kaïn op het moment dat hij Abel doodt, de afbeelding van een zeventiende-eeuws landhuis (verdeeld over een plateau met meerdere tegels) in de hal en in de wc Daniël in de leeuwenkuil – de ontbrekende tegels bakte en beschilderde hij zelf. Dit alles was bewaard gebleven, evenals de zelfgemaakte hoekkast in de grote kamer die ooit als atelier had gefungeerd, met gegutste en gebeitelde ornamenten, en de uitbouw die hij her en der had aangebracht, een kleine slaapkamer, en de inmiddels halfvergane serre bij de achterkamer, die door de bewoners vreemd genoeg ‘voorkamer’ werd genoemd.

Het atelier was in de ogen van Joris een klein wonder. Het had een groot raam op het noorden, er hing een oud en gebarsten schilderij van een Italiaans landschap boven de pottenkast en tegen de achtermuur was een vitrinekast geplaatst, waarin wonderlijke voorwerpen waren uitgesteld: twee krissen uit het oude Indië, porseleinen borden, zilverwerk, trofeeën van mensen van een vorige generatie, die niets wegwierpen. Daar hoog boven waren drie kleine glas-in-loodraampjes in de muur aangebracht. Achter die raampjes liep de gang door naar wat vroeger de slaapkamer van mevrouw was geweest, dat kon je zien aan de foto’s van Hester Hemelrijk in haar jonge jaren, en van meneer. Een vreemd gevoel be kroop Joris als hij naar de foto’s keek. Knappe mensen, mevrouw een jeugdige schoonheid die onbevangen in de lens keek, meneer peinzend, meestal.

Recht tegenover de raampjes bevond zich een kinderkamer. De

beertjes lagen nog naast het hoofdkussen. Op het hoofdkussen een antiek Kuifje-album, *De krab met de gulden scharen*, daarnaast een vertaald exemplaar van *Huckleberry Finn*.

Joris kon zich gemakkelijk voorstellen dat een kleine jongen op zijn tenen stond en door de kleuren van het glas feesten en partijen gadesloeg, die zich beneden afspeelden, maar waar hij geen toegang had. Zo zou dat ventje naar de ruimte kijken. Er hing een grote kroonluchter aan het plafond, waarin bij die gelegenheden tientallen kaarsen brandden—

Het atelier openbaart zich in daglicht. Hij kijkt naar de open haard (ook betegeld) die nooit meer wordt gebruikt, en naar de schilderijen en ingelijste kindertekeningen, die overal aan de muur hangen.

De ruimte wordt nu nog voornamelijk als opslag gebruikt. Op het dressoir onder het grote raam liggen krantenknipsels van (soms) lang geleden, over allerlei onderwerpen, tenniswedstrijden van jaren her, een stuk over Amália Rodrigues, artikelen over ‘zwarte Amerikaanse muziek’. Er staat een stokoude draaitafel, met een luidspreker ernaast. Een stapel oude grammofoonplaten, deels bestoft, van artiesten waar Joris nooit of slechts vaag van heeft gehoord. Maar de kamer is in min of meer authentieke staat bewaard gebleven, dat is goed te zien. Om een of andere reden legt meneer Hemelrijk de boodschappenbriefjes voor Joris altijd op de oude pick-up klaar.

De tuin daarentegen is nu een grotendeels verwaarloosde woestenis, omzoomd door wat de bewoners ‘de singel’ noemen. Daar is alle aanplant nog volop aanwezig, evenals de heggen, de bremstruiken en de bomen, die om het huis heen her en der verspreid aan de voorbije tijd herinneren.

Nu is het huis vervallen, in de zon ziet het er pijnlijk haveloos uit. De scheuren in het houtwerk, een regenpijp zit aan de bovenkant los, de goot is onder het gewicht van nat blad en allerlei rommel nagenoeg bezweken, het dak zelf lijkt hier en daar in te zakken en in het hoekraam is een ruitje gebroken. Joris schudt zijn hoofd en kijkt maar weer naar de voortuin. Aan weerszijden van het pad staan de

grote rododendrons schamel in bloei. De heg moet gesnoeid, normaal deed Jan dat, maar Joris had hem al een tijd niet gezien. De taken zijn warrig verdeeld. Dat is op zich niet erg, als er maar genoeg wordt gedaan. Maar er wordt niet genoeg gedaan, er is altijd te veel werk, en het wordt steeds meer. Alles en iedereen wordt ouder en de natuur woekert daar nietsontziend overheen. Al dat groen, al dat onkruid, opkomende eiken en esdoorns, alles moet worden geknipt, gesnoeid, gekapt. Zoals de nagels van de oude man, die telkens eist dat er een beter nagelschaartje wordt gekocht, maar ze allemaal afkeurt – en eigenlijk heeft hij wel gelijk, die schaaftjes deugen niet: ‘Gegalvaniseerde cosmetische rommel. Iets voor vaderdag. Wat moet je ermee!’ Joris glimlacht.

Vandaag heeft hij boodschappen gedaan. Hij is met het vertrouwde briefje het dorp ingegaan. Voor het eerst is hij in staat geweest de vrijwel onleesbare tekst in z'n geheel te ontwarren. Dat komt vooral omdat de bestellingen meestal dezelfde zijn.

Wagenaar

3 uien, niet te groot

1 potje augurken

2 tomaten, RIIP (van die Italiaanse, als ze die hebben)

1 half pond spinazie

3 aardappelen

AH

2 potten halvajam, abrikoos

1 klein potje Nescafé

1 bakje halvarine (die soort die goed is voor het cholesterol-gehalte)

Joris lacht.

Beemsterboer

1 ons Oude Amsterdammer – niet meer dan een ons! en de randen moeten eraf!

1 biogarde roer yoghurt – geen smaakje
1 klein stukje blauwe kaas voor door de spinazie

Steur

1 kleine verse tong

Kinkelman

1 fles Droë Rooi – ze moeten de kurk eraf halen
en voor de helft terugduwen

1 fles port – ze weten welke

Natuurwinkel

1 pakje thee, Abendstimmung

Met de tassen in zijn hand staat Joris op het pad, bij de voordeur. Weer kijkt hij om zich heen. Eerst moet de heg worden gesnoeid, dat zal hij vanmiddag wel doen als hij met het gazon klaar is. Zo veel werk is dat niet. Alleen maaien. De singel hoeft hij vandaag niet te doen. Hij kijkt omhoog. De verf bladdert overal. Op de goten, de kozijnen, de zijdeur. Ook daar zal nodig iets aan gedaan moeten worden. Er is zo veel werk, wat kun je er in godsnaam nog aan doen, het is te veel...

Zoals elke dag dat hij hier komt – tweemaal per week, dinsdag en donderdag – houdt hij een moment stil. Hij denkt aan de oude man daarboven, die de laatste tijd soms in de war is, vooral wanneer hij net wakker is. Het is een keer voorgekomen dat hij dacht dat hij in het bovenhuis aan de haven was, in de stad waar hij een paar jaar heeft gewoond, voor hij naar het dorp terugkeerde, samen met zijn vrouw (wie het besluit genomen had was onduidelijk – de vrouw, waarschijnlijk).

Joris mijdt als gezegd het contact met mevrouw Hester, niet omdat hij haar niet mag maar omdat zij al lang niet meer gesteld is op ‘volk over de vloer’.

Ze heeft dat ouderwetse taalgebruik misschien van haar ouders geërfd. Oude mensen hebben die neiging, om op het dialect van hun kindertijd terug te vallen.

Terugvallen, ja, dat is wel het woord.

Hij kijkt naar de voordeur. De verf hier niet gebladderd, het is een solide deur—

‘Jaja, de kasteelpoort van onze gewaardeerde voorvaderen, naar verluidt de weledele hertogen van Bourgondië, die zich niets wensten te ontzeggen, adellijk wild aten en slechts met de beste wijn genoeg namen. Zoals het hoort, jongen.’

—van dik eikenhout, laag over laag gebeitst. In het midden een ouderwetse koperen leeuwenkop als klopper. Een oom van de oude vrouw heeft rondom de deur prachtige glas-in-loodramen gemaakt. Omzoomd door een patroon van felgekleurde rechthoekjes van blauw, groen en geel glas stelt het raam rechts van de deur een peinzende man voor die Joris doet denken aan *De denker* van Rodin, behalve dat deze op een studeertafeltje leunt – *Intuïtie*, staat boven de figuur geschreven, in sierlijke krullen. Als de zon erop staat geeft het de hal een gouden glans. Het linkerraam toont een gespierde man met opgerolde hemdsmouwen, die een bootje met de boom voortduwt. *Energie*, luidt hier het motto. Boven de deur zijn in dezelfde stijl de namen van de ouders van de vrouw gegraveerd, en het jaartal waarin ze het huis destijds hebben betrokken:

Koen W. Vegter

Maaike Staal

1908

Het slot is belachelijk onveilig, zo’n oude klont metaal waar elke looper op past. Gegeven een kwaadwillende bezoeker, maar dat is Joris niet. Op de oude man is hij zeer gesteld geraakt, en de vrouw hoeft hij alleen te mijden. Hij weet wel dat ze geen hekel aan hem heeft, maar ze houdt nu eenmaal niet van vreemden over de vloer en kan zich mensen en zaken niet meer goed herinneren, zoals zijn naam, bij voorbeeld. Maar dat geldt soms ook voor de man. ‘Naamsverduistering’, noemde hij dat laatst, maar hij zei er meteen bij dat hij dat niet zelf had bedacht. ‘Dat was, eh...’

De klink is ook van koper, inmiddels groen uitgeslagen. Je moet een ring optillen en draaien om de deur te openen – aan de